

жавного суверенітету характеризуються переважно політичним контекстом. При цьому, на думку науковця, злочини проти державного суверенітету спрямовані на підрив чи ослаблення державного суверенітету у всіх його формах та проявах. Зазначені злочини можуть охоплювати терористичні посягання у разі, коли вчинення останніх виступає способом підриву чи ослаблення державного суверенітету.

На завершення третьої панельної дискусії з презентацією проведеного соціологічного дослідження на тему: «Безпека громад Донецької та Луганської областей: результати соціологічного моніторингу» виступив *Д. О. Кобзін*. Він вказав на такі загальні висновки дослідження: 1) загалом жителі регіону почали почуватися безпечніше, що частково пов'язано зі зміною загроз у регіоні, зменшення інтенсивності бойових дій, їх переходом до відбудови; 2) зменшення злочинності, спрямованої проти особи та майна; 3) зростання занепокоєності населення Донецької та Луганської областей стати жертвою злочинності; 4) більша доступність зброї у регіоні порівняно з 2016 р.; 5) найбільш важливими проблемами, які турбують мешканців регіону, є ті, що пов'язані зі стабільністю та можливістю вирішувати повсякденні проблеми; 6) повільне зростання активності жителів регіонів щодо підтримання безпеки в їхніх населених пунктах.

У конференції також взяли участь представники державних органів, навчальних закладів, наукових установ, громадських організацій. Зокрема, ГПУ, Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, РНБО, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ, Верховного суду України, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Львівського національного університету ім. Івана Франка, Львівського державного університету внутрішніх справ, Національного університету «Одеська юридична академія», Національної академії внутрішніх справ, Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, Національного університету біоресурсів і природокористування.

У процесі дискусії учасники проаналізували сучасний стан і проблеми діяльності кримінальної юстиції у сфері забезпечення національної безпеки України і сформулювали конкретні пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства у цій сфері, у тому числі – антикорупційного.

О. О. МЕРЕЖКО,

доктор юридичних наук, професор

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН ТОРГОВОГО ПРАВА НІМЕЧЧИНИ*

У 2017 р. вийшла друком монографія наукової співробітниці Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, кандидата юридичних наук

*Рецензія на працю: Проценко І. М. Торгове право Німеччини: історія становлення та сучасний стан: монографія / за наук. ред. В. Н. Денисова. Одеса: Фенікс, 2017. 280 с.

І. М. Проценко. Ця робота є результатом багатолітньої праці авторки, в якій вона змогла повною мірою втілити свій задум – розкрити в багатоаспектному плані сутність торгового права Німеччини.

Причини обрання торгового права Німеччини як предмета дослідження є зрозумілими всім, хто цікавиться цією галуззю права та приватним правом зарубіжних країн загалом. Адже Німеччина є класичним представником дуалістичної системи приватного права, однак її торгове право на відміну, скажімо, від французького має одну особливість – воно будується на основі суб'єктивного критерію. Незважаючи на те, що приватне право Німеччини знає поняття «підприємець» (й це показано в монографії І. М. Проценко), у сфері її торгового права збережено середньовічну традицію виділяти комерсанта як основного суб'єкта й регулювати його правовий статус та діяльність нормами цієї галузі права. У зв'язку з цим авторка приділила увагу розкриттю змісту тих критичних зауважень, що висловлюються сучасними німецькими науковцями стосовно поняття «комерсант» як центральної фігури торгового права ФРН, й це є одним із найцінніших аспектів даної праці.

Також значний інтерес становить розкриття в роботі І. М. Проценко позиція ряду німецьких науковців щодо реформи торгового права, зокрема, шляхом перетворення його з права комерсантів на право підприємств. У зв'язку з цим І. М. Проценко приділяє увагу розкриттю ще одного важливого для України питання – співвідношення торгового права з господарським правом. Провівши дослідження вчена доволі обґрунтовано довела, що торгове право, побудоване за німецькою моделлю, не є галуззю права, яку б можна було ототожнити з господарським правом, а тому українським фахівцям варто бути обережними, намагаючись обґрунтовувати свої позиції щодо структури та змісту господарського права України прикладами із торгового права ФРН.

Головною позитивною ознакою монографії І. М. Проценко є те, що авторка досліджує не тільки зміст та структуру сучасного торгового права Німеччини. Вона цілком виправдано приділила значну увагу історичним умовам становлення та розвитку як самої галузі, так і торгівлі. Вона показала, як зміни того чи іншого періоду вплинули на зміну торгового права: формування централізованих держав і запровадження в них меркантилізму призвели до націоналізації торгового права, Велика французька революція вплинула на лібералізацію торгової професії і т. ін. Отже, використання такого підходу дало можливість знайти відповіді на багато питань, пов'язаних зі змістом і структурою сучасного торгового права ФРН.

Загалом можна підсумувати, що І. М. Проценко розкрила ряд аспектів, цікавих не тільки фахівцям у сфері приватного права, а й у сфері історії права і навіть міжнародного права. Наприклад, для істориків права становлять значний інтерес висвітлені авторкою ознаки *jus mercatorum* як попередника сучасного торгового права й зроблені нею цікаві висновки щодо тих засад, на яких будувалися відносини між купцями у відповідний історичний період: рівність учасників торгового обігу (в монографії справедливо вказано на те, що вона не була всеохопною і діяла в обмеженому вигляді), свобода підприємництва (також поширювалася не на всіх), довіра між партнерами, безпека торгового обігу, усунення зайвого формалізму, можливість швидкого розв'язання спорів у спеціальних судах.

Проведене І. М. Проценко дослідження правових засад і наслідків функціонування Німецького митного союзу, безумовно, будуть цікавими для фахівців у сфері міжнародного економічного права. Тож можна підсумувати, що монографія І. М. Проценко спрямована на широке коло фахівців з різних сфер юридичних знань і водночас побажати авторці подальших плідних наукових звершень.

Є. О. ХАРИТОНОВ,
доктор юридичних наук

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ «ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ПРАВОТВОРЧОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА»*

Монографічна робота є комплексним науково-теоретичним дослідженням, у межах якого були розглянуті проблеми та сучасні концепції правотворення, формування і розвиток сучасної правотворчості, теоретико-методологічні засади оптимізації законотворчості. Аналізуючи монографічне дослідження треба відмітити його структуру, яка має логічний та послідовний характер.

Методологічна база дослідження включає низку визнаних методів наукового пізнання. Повно і аргументовано викладена наукова новизна результатів, що одержані автором. Розкривається широкий спектр проблем, які безпосередньо відносяться до теми монографічного дослідження та підтверджують її теоретико-правовий та філософсько-методологічний аналіз. У монографії аналізуються проблеми обґрунтування сучасного законодавства. Проведення дослідження, як впливає з представленої монографії, здійснено на сучасній методологічній основі, достатній теоретичній базі знань загальної теорії держави і права, філософії права та на основі ґрунтовного аналізу теоретико-прикладних проблем, у ході вирішення яких забезпечується стабільність законодавства, підвищується його соціальна ефективність.

Важливо підкреслити, що дослідження проблем сучасної правотворчості, її особливостей, тенденцій розвитку під кутом зору демократичної трансформації українського суспільства належить до фундаментальних проблем вітчизняної правової науки. У монографії досліджується сучасна правотворчість, її особливості формування і розвитку в умовах трансформації соціуму. Предметом наукового аналізу колективу авторів є визначення правотворчості, її особливостей, розвитку і оптимізації в сучасних умовах.

Обґрунтована необхідність нової парадигми розвитку права, доведено, що сьогодні теорія і філософія права потребують дослідницького методологічного антропоцентризму. Залежно від праворозуміння складається і існує правова реальність. Визначено, що в правотворчості беруть участь не тільки знання і мислення, але й уява і воля, почуття і вся людська душа. Наголошено, що пізнавальні тенденції сучасної правотворчості можуть реалізуватись виключно в системному зв'язку.

* Формування і розвиток правотворчості в умовах трансформації суспільства: монографія / за ред. д.філос.н., к.ю.н., проф. Плавича В. П. Одеса: Фенікс, 2018. 348 с.